

Koop nu kaarten voor je volgende concert op [orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Mendelssohns Violconcert en Brahms' Vierde symfonie

Markus Poschner dirigeert Brahms' *Tragische Ouverture* en *Symfonie nr. 4*.
Vioolvirtuoos Marc Bouchkov speelt het lyrische *Violconcert* van Mendelssohn en Peter-Jan Wagemans presenteert een nieuw werk in opdracht van het Nederlands Philharmonisch Orkest.

do 25 januari 2024, 20.00 u
PHIL Haarlem

za 27 januari 2024, 20.15 u

zo 28 januari 2024, 14.15 u
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch Orkest

Markus Poschner, dirigent
Marc Bouchkov, viool

Klassieke muziek voor iedereen. Maak jij het mogelijk?

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen? Kijk op [orkest.nl/steun](https://www.orkest.nl/steun) wat je als Vriend of Geefkringlid kunt doen.

Nederlands Philharmonisch Orkest

Programmatoelichting

Symphonie Fantastique Berlioz

Pianoconcert Liszt **2**

Sir Mark Elder, dirigent
Pavel Kolesnikov, piano
zo 14 | ma 15 januari
Het Concertgebouw

Yakult

[orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Programma

Hector Berlioz (1803 - 1869)

Symphonie Fantastique op. 14
'Épisode de la vie d'un artiste' (1830)

Rêveries - Passions
(Mijmeringen - Hartstochten)
Un bal (Een bal)
Scène aux champs
(Scène op de velden)
Marche au supplice
(Gang naar het schavot)
Songe d'une nuit du sabbat
(Droom van een heksensabbat)

Pauze

Franz Liszt (1811 - 1886)

Pianoconcert nr. 2 in A (1839 - 1863)

Adagio sostenuto assai - Allegro
agitato assai - Allegro moderato -
Allegro deciso - Marziale un poco
meno allegro - Allegro animato -
Stretto (molto accelerando)

Sir Mark Elder kondigt een extra werk
aan dat aan het slot van het concert
uitgevoerd zal worden.

Nederlands

Philharmonisch Orkest

Sir Mark Elder, dirigent
Pavel Kolesnikov, piano

zo 14 januari 2024, 14.45 u
ma 15 januari 2024, 20.15 u
Het Concertgebouw

Het concert duurt ca. 115 minuten.

Voorprogramma

Musicoloog Kees Wisse leidt het
programma in.

zo 14 januari 2024,
14.10 - 14.30 u in de Spiegelzaal
ma 15 januari 2024,
19.40 - 20.00 u in de Spiegelzaal

Berlioz en Liszt: muzikale vernieuwers

Sir Mark Elder maakt zijn debuut bij het Nederlands
Philharmonisch Orkest. Op het programma staan twee meester-
werken die de muziekwereld midden 19e eeuw op zijn kop zetten.
Omdat Berlioz' *Symphonie Fantastique* veel eist van het orkest,
begint het concert meteen met dit vernieuwende werk. Daarna
volgt Franz Liszts even verrassende *Tweede pianoconcert*. 'Een
mooie combinatie en bovendien een eer om Mark Elder voor het
orkest te hebben', aldus artistiek leider Willem de Bordes. 'Hij is
een groot Berlioz-specialist en heeft vooral naam gemaakt met
zijn fabuleuze vertolkingen van de *Symphonie Fantastique*.' Als
toetje sluit Mark Elder het concert af met een verrassingswerk
dat hij zelf zal aankondigen.

Berlioz - Symphonie Fantastique

Wat gebeurt er in het hoofd van een kunstenaar die overvallen wordt door een
allesoverheersende verliefdheid? Dat onderzocht de Franse componist Hector
Berlioz in 1830 met zijn *Symphonie Fantastique*. Hij zette 'het grootste drama'
in zijn leven om in een vooruitstrevend orchestraal avontuur. Dat 'drama' begon
toen Berlioz in 1828 in Parijs een toneeluitvoering van Shakespeares *Hamlet*
bijwoonde en verliefd werd op de flamboyante Ierse actrice Harriet Smithson.
Om haar aandacht te trekken schreef hij met de *Symphonie Fantastique* een
complete symfonie voor een heel grote bezetting van musici, die met de
middelen van toen bijna onuitvoerbaar was. Al heet het een symfonie, het is
eigenlijk een 'symfonisch gedicht', een verhaal uitgebeeld in muzieknoten,
waarin Berlioz een visioen over een onbeantwoorde liefde neerzet. Smithson
en Berlioz trouwden in 1833. Gezien de soms morbide verhaallijn in de
Symphonie Fantastique is dat een klein wonder.

In een toelichting bij het werk legt Berlioz voor elk deel uit wat de muziek
verbeeldt. De lange openingsmelodie in het eerste deel (*Rêveries - Passions*)
introduceert de hoofdpersoon, een jonge kunstenaar, en daarna de vrouw van
zijn dromen. Die melodie zal terugkeren in de andere delen. In zijn toelichting

noemt Berlioz dat een *idée fixe*, een muzikaal thema dat staat voor een persoon of gevoel, een voorloper van wat bij bijvoorbeeld Wagner een *leidmotief* zou gaan heten. De jonge hoofdpersoon slaagt er, net als Berlioz, niet in om zijn droomvrouw uit zijn hoofd zetten. Niet tijdens 'het tumult van een dansfeest' (*Un Bal*) waarin een zwierige wals domineert en de harpen (vier stuks!) mede de sfeer bepalen. Niet op het platteland (*Scène aux champs*) waarin de componist zijn eenzaamheid verbeeldt in een duet tussen een althobo op het podium en een hobo backstage, en waarin hij aan het eind het onheil aankondigt door de rollende donder van vier paukenisten terwijl de roep van de althobo onbeantwoord blijft. 'Het verre geluid van donder', schrijft Berlioz in de toelichting, en dan: 'eenzaamheid... stilte'.

In het vierde deel (*Marche au supplice*) droomt de kunstenaar dat hij zijn geliefde heeft vermoord, en zelf ter dood wordt veroordeeld. Het *idée fixe*-thema wordt ruw onderbroken: tsjak, zijn hoofd gaat eraf! In de finale ziet de hoofdpersoon heksen dansen op zijn eigen graf. Berlioz schrijft in de toelichting:

'Vreemde geluiden, gekreun, uitbarstingen van gelach, verre kreten waarop andere kreten lijken te reageren.' Orkestraal worden alle registers opgetrokken. De violisten zorgen voor een spookachtig effect door met het hout van de strijkstok over de snaren te krassen. Ook klinken er enorme buisklokken – een noviteit! – die wreed het *Dies Irae* aankondigen, een veel gebruikt muzikaal thema dat staat voor de dood. De geliefde verschijnt in een vileine versie van de inmiddels bekende melodie uit het openingsdeel. Tot groot verdriet en woede van de jongeling rouwt ze niet, maar neemt ze schaterlachend deel aan het heksenfeest.

Een voorspellend einde? Harriet Smithson raakte na een beenbreuk aan de drank, Berlioz zocht zijn toevlucht tot een zangeres en vanaf 1840 was het sprookje tussen de actrice en de componist officieel voorbij. Wat overbleef was een meesterwerk dat niet alleen een impuls gaf aan de programmatische muziek (muziek die een verhaal uitbeeldt), maar ook de weg wees aan muzikale avonturiers als Franz Liszt, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Gustav Mahler en zelfs Arnold Schönberg.

Liszt - Pianoconcert nr. 2 in A

Waar Berlioz' symfonische gedicht nog vermomd was als symfonie, presenteerde Liszt het symfonische gedicht als op zichzelf staande nieuwe muziek-

vorm. Ook stapte hij in zijn orkestwerken en concerten af van het klassieke ideaal van het soloconcert, waarbij één instrument in de spotlights staat. In zijn *Tweede pianoconcert* zie je dit allemaal mooi terug. Het verhaal dat de componist vertelt is misschien niet zo letterlijk aanwezig als het verhaal van *Symphonie Fantastique*, maar Liszt maakt er absoluut een verfijnde literaire vertelling van die voor de goede verstaander veel verrassende elementen bevat. Liszt begon aan het werk in 1839, toen hij op het hoogtepunt van zijn roem was en gold als dé pianovirtuoos van zijn tijd. Toen hij in 1840 een eerste versie af had, legde hij het werk opzij om er pas in de jaren vijftig weer een blik op te werpen. Hij herzag het concert een paar keer en droeg het uiteindelijk op aan zijn leerling Hans von Bronsart, die het in 1857 onder leiding van Liszt in première bracht. Liszt noemde het stuk, dat hij zelf nooit publiekelijk zou uitvoeren, veelbetekenend een *concerto symphonique*. Pas toen het concert na nog een herziening in 1863 werd uitgegeven droeg de titelpagina de woorden *Tweede pianoconcert*.

Hoe kan het dat de man die briljante pianowerken uit zijn mouw schudde zoveel tijd en herzieningen nodig had voor een concert van iets meer dan twintig minuten (vrij kort voor die tijd)? Het laat zich alleen verklaren door zijn zoektocht naar de juiste vorm, want het concert is alles behalve een doorsnee concert met de delen snel-langzaam-snel. Liszt probeerde het concert, de symfonie en de nieuwe vorm van het symfonisch gedicht in één doorgaande beweging te vangen. Hij gebruikte daarvoor het principe van de 'thematische transformatie', de doorlopende verandering van een muzikaal thema. Vooral het openingsthema, gepresenteerd in de klarinetten, speelt een cruciale rol in het geheel en keert in alle gedeeltes terug. Zo wordt het een stevige mars in het *Marziale un poco meno allegro* en duikt het vervolgens weer in een andere gedaante op in de piano. Wat dat aangaat is het thema vergelijkbaar met het *idée fixe* in Berlioz' *Symphonie Fantastique*.

Die pianopartij in dit concert is overigens opvallend ingetogen. Alsof Liszt afstand neemt van zijn wilde virtuozenharen en zichzelf wil manifesteren als een vernieuwend componist, ligt de aandacht op de vorm van het werk en niet op de solist. In dat licht kun je dit *Pianoconcert* beschouwen als een sublieme *afterthought* bij Berlioz' *Symphonie Fantastique*.

Tekst: Paul Janssen

Biografieën

Mark Elder, dirigent

Sir Mark Elder is een van de grootste hedendaagse Britse dirigenten. Van 1979 tot 1993 was hij muzikaal leider van de English National Opera. Ook dirigeerde hij voorstellingen in operahuizen over de hele wereld, waaronder het Royal Opera House Covent Garden in Londen, de Metropolitan Opera in New York, de Festspiele Bayreuth en De Nationale Opera in Amsterdam. Vanaf 2000 gaf Mark Elder bezielde leiding aan het Hallé Orchestra in Manchester. In 2023 nam hij afscheid als chef-dirigent bij dit orkest, dat dankzij hem uitgroeide tot een van de beste Britse orkesten. Daarnaast is Mark Elder vaak gastdirigent, onder andere bij het London Symphony Orchestra en het Radio Filharmonisch Orkest, waar hij eind 2023 een programma vol Britse muziek dirigeerde. Ook is hij een vast gezicht bij de Londense Proms, waar hij onder meer een succesvolle uitvoering van Wagners *Parsifal* dirigeerde. Elder heeft talloze albumopnames gemaakt met het Hallé Orchestra. Als directeur van het label Opera Rara maakte hij diverse bekroonde albums met onbekende en vergeten opera's. Voor zijn verdiensten als dirigent werd Mark Elder in 2008 geridderd.

Pavel Kolesnikov, piano

'Een uitzonderlijk pianist in elk aspect', aldus The Guardian over de in Londen wonende pianist Pavel Kolesnikov. Na zijn opleiding in zijn geboortestad Novosibirsk in Rusland, het Royal College of Music in Londen en de Muziek-kapel Koningin Elisabeth in Brussel, won hij in 2012 glansrijk de Honens International Piano Competition in Canada. In hetzelfde jaar werd hij door de BBC uitgeroepen tot New Generation Artist. Kolesnikov gaf recitals in zalen als Carnegie Hall in New York, het Konzerthaus Berlin en de Londense Wigmore Hall. Daarnaast trad hij onder andere op met het London Philharmonic Orchestra en het Toronto Symphony Orchestra. Bij het label Hyperion Records, waar hij sinds 2014 een exclusief contract heeft, maakte hij diverse albums. Zijn meest recente opname van Bachs *Goldberg Variaties* resulteerde in een bijzondere samenwerking met de Belgische choreograaf Anne Teresa De Keersmaeker, die bij dit album een soloballet maakte. Als hobby verzamelt Kolesnikov parfum: 'Het belangrijkste aspect van parfum is de balans tussen de ingrediënten en de ultieme samenstelling van het eindproduct. Dezelfde essentiële relatie bestaat in muziek.'

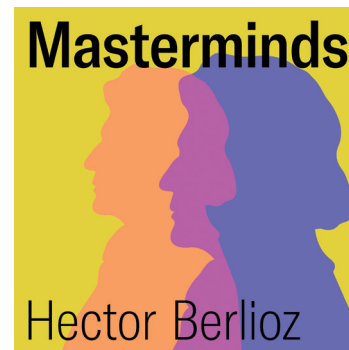
Over het Nederlands Philharmonisch Orkest

Het Nederlands Philharmonisch Orkest ontstond in 1985 uit drie verschillende orkesten: het Utrechts Symfonie Orkest, het Nederlands Kamerorkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Jaarlijks speelt het orkest zo'n 50 concerten en operaproducties in Het Concertgebouw Amsterdam, Nationale Opera & Ballet en andere belangrijke podia in Nederland. Het orkest is sinds de oprichting in 1985 de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste operaorkesten. Lorenzo Viotti werd in 2021 benoemd tot chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest en De Nationale Opera, een dubbelrol die hij net als zijn voorgangers Marc Albrecht en Hartmut Haenchen met verve vervult. Met Viotti waait er een frisse wind door beide organisaties. Het orkest speelt onder zijn leiding met hernieuwde energie en weet, naast het vertrouwde publiek, ook een nieuwe generatie muzikliefhebbers aan zich te binden.

Jouw mening is waardevol

Bij veel van onze concerten in Het Concertgebouw organiseren wij een voorprogramma, gratis toegankelijk voor onze bezoekers. Graag stemmen wij onze programma's nog meer af op jouw wensen. Daartoe willen wij je een aantal vragen voorleggen. Uit dank verloten wij onder de respondenten 3 x 2 kaarten voor het prachtige concert met *Symfonie nr. 9* van Mahler onder leiding van onze chef-dirigent Lorenzo Viotti op zaterdag 13 of maandag 15 april 2024 in Het Concertgebouw, dag naar keuze. Scan deze QR-code om de enquête in te vullen.

Masterminds over Berlioz

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Berlioz is te beluisteren in diverse podcastapps of via [orkest.nl/berlioz](https://www.orkest.nl/berlioz).